

(על כתובת עברית שנתגלתה בגווייה (פורטוגל

Author(s): מ' א' רודריגז

Reviewed work(s):

Source: *Zion* / ציון, Vol. ח (תשכ"ח), חוברת ג-ד, pp. 203-203

Published by: [Historical Society of Israel/](http://www.hsi.org/)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70054407>

Accessed: 19/11/2011 13:05

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

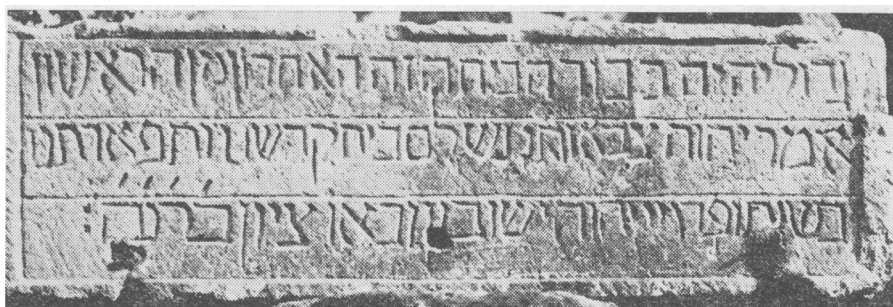
Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

על כתובת עברית שנתגלתה בגווייה (פורטוגל)

מאת מנואל אוגוסטו רודריגז

בשעת עבודות ההריסה של בתים ישנים ב-"Rua Nova" (הרחוב החדש) — כינוי המצוי בפורטוגל לעתים קרובות והמזכיר את "הנוצרים החדשים", כלומר היהודים שהתנצרו — נתגלתה כתובת עברית ב־30 בנובמבר 1967. זו היא הכתובת העברית הראשונה שנמצאה בגווייה, אולם למרות כן ידענו כבר בעבר על מציאותם של "נוצרים חדשים" בגווייה מתוך עדותו של ההסטוריון אלכסנדר הרקולנו בספרו על תולדותיה של האינקוויזיציה מראשיתה¹. הוא מספר על מאורע של חילול פסל הבתולה אשר שלושה יהודים מומרים נאשמו בו ונידונו עליו, אך לאחר מכן הוכר נקיון כפיהם. הרקולנו מוסיף שבגווייה רבו וכוחים וקטטות בין "נוצרים חדשים" לבין נוצרים לפי מוצאם. הכתובת גלופה על אבן שחם מלוטשת יפה שרוחבה 1.10 מטר, גובהה 0.315 מטר, ועוביה 0.21 מטר. הכתובת נשתמרה במצב מצויין והיא נמצאה בתוך ארון קיר של אחד הבתים. תוך כדי עבודות ההריסה חשו מיד שכתובת עברית קדומה נתגלתה והאבן הובאה להצר המוסאון הקרוב לבית-העם. האבן אנטוניו נוגירה גונסלס, פרופסור להסטוריה של האמנות ב"סמינר הגדול" ובאוניברסיטה של קואימברה, הביא את הגילוי לתשומת לבי אחר שצילומה נשלח אליו על-ידי ראש העיר של גווייה — מר מנואל טאווארס פריירה. ב־9.1.68 פרסם העתון "Diário de Coimbra" את הידיעות הראשונות על התגלית בתוספת צילום הכתובת ותרגומה שנעשה על-ידי. וזה לשון הכתובת: "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר יהוה צבאות². נשלם בית קדשנו ותפארתנו³ בשנת ופדויי יהוה ישובון ובאו ציון ברנה⁴" (ר' גלופה). כפי הנראה, נחקקה כתובת זו לציין את חנוכת בית-הכנסת המקומי. הגרשיים המדגשים את האותיות 'ברנה' באים לרמז לתאריך שהוא רג"ז (7—1496). חנוכת הבית נערכה איפוא ב־7—1496. מן הכתובת אנו למדים על-יך שיהודים בנו לעצמם בית-כנסת ממש ערב גירושם מפורטוגאל. למרות התנאים והלחצים בהם היו נתונים לא רפתה ידם והם ראו בישיבתם בפורטוגל ישיבה של קבע. נמצא איפוא שתגלית זו חשובה ביותר מצד ענינה מה גם שאין אנו מכירים בפורטוגל אלא כעשר כתובות עבריות בלבד. יש בדעתה להכין עבודה יסודית על כל הכתובות העבריות בפורטוגל (ועל כתובת זו בתוכן) תאורן ומשמעותן.

A. Herculano, História da Origem e do Estabelecimento da Inquisição, t. I, 1. III, 1 pp. 206-234.

2 חגי ב, ט.

3 ישעיה סד, י.

4 ישעיה נא, יא (וכן גם לה, י — ושם "ישובון" בכתוב חסר).